

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

«Təsdiq edirəm»:
Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları
üzrə prorektor vəzifəsini icra
edən: dos.Z.Məmmədov
“ 14 ” 02 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisasın şifri və adı: 050107- İbtidai sinif müəllimliyi

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim

I.Fənn haqqında məlumat: Fənnin adı: S/f.Tip məsələlər və onun həlli metodikası.Fənn üzrə işçi proqram kafedranın 13 sentyabr 2023-cü il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kodu: İPFS-B07

Tədris ili: III, (2024/2025). **Semestr:** VI

Tədris yükü: cəmi: 180 saat. Auditoriya saati - 60 (30 saat mühazirə, 30 saat seminar)

Tədris forması: Öyanı

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II.Müəllim haqqında məlumat:Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: *ped.e.n.,dos. İsmayilov Arif İbrahim oğlu*

Məsləhət saati: II gün 14.00-15.00

E-mail ünvanı: arifismayilov@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri H.Abdullayev küç, II Tədris korpusu

III.Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. Aliyev F.Q., Süleymanov S.P. Riyaziyyat (magistrlər üçün vəsait).Bakı “ADPU” 2012
2. Cəbrayilov B.S Riyaziyyatın ibtidai kursunun nəzəri əsasları,Bakı,ADPU,2012
3. Feyziyev S.A. ,ükürov R.Y. Riyaziyyatın ibtidai kursunun nəzəri əsasları.Bakı 2003
4. Həmidov S.S. I-IV siniflərdə riyaziyyatın tədrisi metodikası.Bakı “ADNA”,2008

Əlavə ədəbiyyat

5. Морс М.И и др. Методика преподавания математики в начальных классах. М., «Просвещение», 2003
6. Пышкало А.М. Актуальные проблемы обучения математики в начальных классах. М., «Просвещение», 1987
7. Колягин Ю.М., Аганесов В.А Учись решить задачи. М., «Просвещение», 1990
8. Метельский Н.В Дидактика математики. Минск, «Аев.шк», 1987

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Mürəkkəb hesab məsələləri iki və daha çox əməllə həll olunur. Mürəkkəb məsələlər öz strukturuna və kəmiyyətlər arasındakı asılılığa görə bir-birindən fərqlənir. Məsələlər kəmiyyətlər arasındakı asılılıqlara görə bir-birindən fərqli olduqda, onları müxtəlif qruplara aid edirlər. Belə məsələlərə tip məsələlər deyilir və hər tipə aid məsələlərin öz həll üsulu vardır. Eyni bir kəmiyyətə aid müxtəlif tip məsələlər ola bilər. Hər bir tip məsələni həll etməzdən əvvəl, onun həllini asanlaşdıran hazırlıq məsələsindən istifadə olunmalıdır. Hazırlıq məsələsi nisbətən asan və

şifahi həll olunmalıdır. Tip məsələlərin həllini axtararkən, şagirdlərə müqayisə aparmağı öyrətmək lazımdır. İbtidai sinfdə tip məsələlərin həlli I sinfdən sadə formada öyrədilməyə başlayır və mürəkkəbləşir. Tip məsələlər mürəkkəb olduğu üçün və hər tipin öz həlli üsulu, düsturu olduğu üçün şagirdlər bu məsələləri öyrəndikdə bir qədər çətinlik çəkirlər. Bu zaman müəllimin üzərinə böyük yük düşür. İlk növbədə sadə məsələləri uşaqlara anlatmaq və nümunələr yerinə yetirmək daha uyğundur. Tip məsələlərdə hər tipə aid bir neçə məsələ işlədib, daha sonra eyni tipdə ev tapşırığı verməklə, həm şagirdlərin praktik iş görmə qabiliyyəti inkişaf edir, həm də eyni tip məsələdən təkrar etmək dərsi mənimsəməyə kömək edir. Yeni dərslər keçiriləndə də əvvəlkinə əsaslanmaq və mütəmadi təkrar etmək şagirdlərin dərsləri daha yaxşı mənimsəməsinə səbəb olur. Bu zaman müəllim daha çox səbrli və təmkinli olmalıdır. Dərsləri anlama bilməyən şagirdə müxtəlif yollardan istifadə edərək dərsləri yenidən anlatmalı və şagirdin dərsləri tam mənimsəməsinə əmin olmalıdır. Unutmayaq ki, ibtidai sinif təməlidir və biz bu təməli düzgün qoymalıyıq.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat , seminar 30 saat Cəmi: 60 saat

Mühazirə və seminar mövzuları		Saat		Tarix
		m	s	
I kollokvium mövzuları				
1.	Tip məsələlərin həllinin öyrədilməsi metodikası. Plan: 1)Tip məsələlərin növləri. 2)Tip məsələlərin həlli texnologiyası. 3)İki ədədin cəminə və fərqiə görə həmin ədədlərin tapılması. 4)İki ədədin cəminə və nisbətinə görə həmin ədədlərin tapılması. Mənbə: (1;5)	2	2	
2.	Dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılmasına aid məsələlər. Plan: 1) Düzünə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması 2) Tərsinə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması. 3) Nisbətlər üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması. 4) Verilən iki fərqə görə məchulun tapılması. Mənbə: (1; 4; 7)	2	2	
3.	Ədədin hissəsinin və hissəsinə görə ədədin tapılması. Plan: 1) Ədədin hissəsini tapmağa aid məsələlərin həlli metodikası.2) Hissəsinə görə ədədin tapılmasına aid məsələlər həlli metodikası. Mənbə: (1; 4; 5)	2	2	
4.	Kəmiyyətin hesablanmasına aid məsələlər. Plan: 1) Sahələrin hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası. 2) Vaxtın hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası. Mənbə: (1; 2; 4)	2	2	
5.	Hərəkətə aid məsələlər. Plan: 1) Qarşı-qarşıya hərəkətə aid məsələləri 2) Eyni istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər 3) Əks istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər. 4) Mürəkkəb məsələlərin həllində rast gəlinən çətinliklər və onların aradan qalqaldırılması yolları. Mənbə: (1; 3; 4; 5)	2	2	
6.	Mütənasib bölmə məsələləri . Plan: 1) Düz mütənasib bölməyə aid məsələlər 2) Tərs mütənasib bölməyə aid məsələlər Mənbə: (1; 2; 3; 7)	2	2	
7.	Həcm və tutumun hesablanmasına aid məsələlər. Plan: 1) Həcmilər haqqında əsas fərziyyələr. Düzbucaqlı paralelopipedin həcmi. 2)Həcm və tutumun hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası. Mənbə: (1; 3; 5)	2	2	
II kollokvium mövzuları				
8.	Məntiqi və əyləncəli məsələlər Plan: 1) Məntiqi məsələlərin həlli metodikası. 2) Əyləncəli məsələlərin həlli metodikası Mənbə: (1; 3; 5; 7)	2	2	
9.	Çoxluqlar nəzəriyyəsinin tətbiqinə aid məsələlər.	2	2	

	Plan: 1) Sonlu çoxluqlar üzərində əməllərlə bağlı bəzi praktik məsələlər. Cəm qaydası Mənbə: (1; 2; 5)			
10.	Tənliklər və tənliklərin köməyi ilə məsələlər həlli Plan: 1) Birməchullu xətti tənliklərin həlli 2) Tənlik qurmaqla məsələlər həlli Mənbə: (1; 2; 4; 5)	2	2	
11.	Sadə həndəsi qurma məsələləri Plan: 1) Parça və bucağın yarıya bölünməsi 2) Düz xəttə perpendikulyar düz xəttin qurulması 3) Verilmiş düz xəttə paralel düz xəttin qurulması Mənbə: (1; 2; 3; 7)	2	2	
12.	Birləşmələr (kombinatorika) nəzəriyyəsi elementləri. Təkrarsız birləşmələr. Plan: 1) Aranjan 2) Aranjan sayı düsturunun başqa şəkli 3) Permutasion Mənbə: (1; 2; 5)	2	2	
13.	Birləşmələr nəzəriyyəsi elementləri Plan: 1) Təkrarsız kombinasiyon 2) Birləşmələr nəzəriyyəsi elementlərinə aid məsələlər həlli Mənbə: (1; 2; 5)	2	2	
14.	Ehtimal nəzəriyyəsinə aid məsələlər Plan: 1) Hadisə anlayışı 2) Hadisənin ehtimalı və onun xassələri Mənbə: (1; 3; 7)	2	2	
15.	Ehtimalların toplanması və vurulması qaydaları Plan: 1) Ehtimalların toplanması qaydası 2) Ehtimalların vurulması qaydası 3) Ehtimala aid məsələlər həlli metodikası Mənbə: (1; 3; 7)	2	2	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar "Tip məsələlər və onun həlli metodikası" fənninə aid tələbə yiyələnəməlidir: - Məsələ həllinin müxtəlif tiplərini; məsələ həllində tətbiq olunan müasir texnologiyaları; məsələnin analitik, qrafik, izahlı həlli üsullarını; -məsələ həllində əyaniləşdirmənin tətbiqi yollarını; -məsələ tətbiqetmə alqoritminə; - məsələ həllində induktiv və deduktiv metodların tətbiqinə.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- ❖ Tip məsələlərin həllində fənlərarası və fəndaxili əlaqələri təsvir edir.
- ❖ İbtidai siniflərdə öyrənilən tip məsələlərin məzmununu izah edir
- ❖ Tip məsələlər vasitəsilə təhsil alanların nailiyyətlərini müəyyənəşdirmək, təlimata uyğun meyarlar seçir və tətbiq edir.
- ❖ Tip məsələlərin həll üsullarını təhlil edir.
- ❖ Tip məsələlərin həlli prosesində şifahi hesablama üsullarını və kəmiyyətlər arasındakı asılılıqları əlaqələndirir.
- ❖ Hesabi üsullun həllinə əsasında qiymətləndirmə aparır.

XIII. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Tip məsələlərin növləri.
2. Tip məsələlərin həlli texnologiyası.

3. İki ədədin cəminə və fərfinə görə həmin ədədlərin tapılması.
4. İki ədədin cəminə və nisbətində görə həmin ədədlərin tapılması.
5. Düzünə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
6. Tərsinə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
7. Nisbətlər üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
8. Verilən iki fərqə görə məchulun tapılması.
9. Ədədin hissəsini tapmağa aid məsələlərin həlli metodikası.
10. Hissəsinə görə ədədin tapılmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
11. Sahələrin hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
12. Vaxtın hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
13. Qarşı-qarşıya hərəkətə aid məsələləri
14. Eyni istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər
15. Əks istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər.

II KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Mürəkkəb məsələlərin həllində rast gəlinən çətinliklər və onların aradan qalqaldırılması yolları.
2. Düz mütənasib bölməyə aid məsələlər
3. Həcmilər haqqında əsas fərziyyələr. Düzbucaqlı paralelopipedin həcmi.
4. Həcm və tutumun hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
5. Məntiqi məsələlərin həlli metodikası.
6. Əyləncəli məsələlərin həlli metodikası
7. Sonlu çoxluqlar üzərində əməllərlə bağlı bəzi praktik məsələlər. Cəm qaydası
8. Birməchullu xətti tənliklərin həlli
9. Tənlik qurmaqla məsələlər həlli
10. Parça və bucağın yarıya bölünməsi
11. Düz xəttə perpendikulyar düz xəttin qurulması
12. Verilmiş düz xəttə paralel düz xəttin qurulması
13. Aranjeman
14. Aranjeman sayı düsturunun başqa şəkli
15. Permutasion

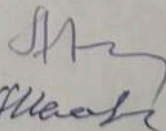
XIV. İmtahan sualları

1. Tip məsələlərin növləri.
2. Tip məsələlərin həlli texnologiyası.
3. İki ədədin cəminə və fərfinə görə həmin ədədlərin tapılması.
4. İki ədədin cəminə və nisbətində görə həmin ədədlərin tapılması.
5. Düzünə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
6. Tərsinə vahidə gətirmə üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
7. Nisbətlər üsulu ilə dördüncü mütənasib kəmiyyətin tapılması.
8. Verilən iki fərqə görə məchulun tapılması.
9. Ədədin hissəsini tapmağa aid məsələlərin həlli metodikası.
10. Hissəsinə görə ədədin tapılmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
11. Sahələrin hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
12. Vaxtın hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
13. Qarşı-qarşıya hərəkətə aid məsələləri
14. Eyni istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər
15. Əks istiqamətdə hərəkətə aid məsələlər.
16. Mürəkkəb məsələlərin həllində rast gəlinən çətinliklər və onların aradan qalqaldırılması yolları.

17. Düz mütənasib bölməyə aid məsələlər
18. Tərs mütənasib bölməyə aid məsələlər
19. Həcmilər haqqında əsas fərziyyələr. Düzbucaqlı paralelopipedin həcmi.
20. Həcm və tutumun hesablanmasına aid məsələlərin həlli metodikası.
21. Məntiqi məsələlərin həlli metodikası.
22. Əyləncəli məsələlərin həlli metodikası
23. Sonlu çoxluqlar üzərində əməllərlə bağlı bəzi praktik məsələlər. Cəm qaydası
24. Birməchullu xətti tənliklərin həlli
25. Tənlik qurmaqla məsələlər həlli
26. Parça və bucağın yarıya bölünməsi
27. Düz xəttə perpendikulyar düz xəttin qurulması
28. Verilmiş düz xəttə paralel düz xəttin qurulması
29. Aranjeman
30. Aranjeman sayı düsturunun başqa şəkli
31. Permutasion
32. Təkrarsız kombinasiyon
33. Birləşmələr nəzəriyyəsi elementlərinə aid məsələlər həlli
34. Hadisə anlayışı
35. Hadisənin ehtimalı və onun xassələri
36. Ehtimalların toplanması qaydası
37. Ehtimalların vurulması qaydası
38. Ehtimalla aid məsələlər həlli metodikası

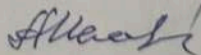
İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrasının 13 fevral 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

dos. A.B.Əliyev

Mühazirə müəllimi:

dos. A.İ.İsmayılov

Seminar müəllimi:

b/m K.Y.Həsənova